

Komunistički zločini u Hercegovini

petak, 16.07.2010.

MATURSKI RAD IZ POVIJESTI

Učenik: Marko Barbarić

Gimnazija „fra Dominika Mandića“ - Široki Brijeg

Mentor: Ante Topić, prof.

Školska godina 2009./10.

- 16:44 - [Komentari \(0\)](#) - [Isprintaj](#) - [E-mail](#)

Srpanj 2010 (2)

srpanj, 2010						
P	U	S	Č	P	S	N
			3	2	3	4
5	6	7	8	9	10	11
12	13	14	15	16	17	18
19	20	21	22	23	24	25
26	27	28	29	30	31	

Igre.hr

Igrajte najbolje igre i igrice

Komentari On/Off

OPIS BLOGA

Maturski rad Marka Barbarića, učenika Gimnazije „fra Dominika Mandića“, školska godina 2009./10.

POVEZNICE

[Pobijeni.info](#)

[Fra Ante Marić - Tragom Ubijenih Hercegovačkih Fratara](#)

[Kravvi ples komunista na Širokom Brijegu](#)

[Partizanske postrojbe u mostarskoj operaciji](#)

[11.dalmatinska partizanska brigada](#)

[Fra Dobroslav Begić - svjedocanstvo o partizanskim zločinima na Širokom Brijegu](#)

[Svjedocenje fra Marka Dragicevica o partizanskim zločinima na Širokom Brijegu 1. dio](#)

[Svjedocenje fra Marka Dragicevica o partizanskim zločinima na Širokom Brijegu 2. dio](#)

[Izjava fra Vendelina Karacica o partizanskom kulturocidu na Širokom Brijegu](#)

[Partizanski zločini nad katoličkim svećenicima u Hercegovini - Facebook grupa](#)

BROJČANIK POSJETA

0 3 7 9 1 1

KOMUNISTIČKI ZLOČINI U HERCEGOVINI

1. UVOD

Koncem II. svjetskog rata i u godinama porača hrvatski je narod u Hercegovini bio izložen iznimno brutalnoj represiji komunističkih represivnih organa. Kad se tome pridoda i određen, mada ne i veliki, broj stradalih u prvim godinama rata dolazimo do brojčanih pokazatelja koji pokazuju koliki je obim protuhrvatske zločinačke histerije koja se na hercegovačke Hrvate „sručila“ na temelju zapovijedi iz Beograda.

Na području Hercegovine koja pripada Mostarsko-duvanjskoj i Trebinjsko-mrkanskoj biskupiji, tijekom II. svjetskog rata i porača, prema nepotpunim podacima, je 18 400 stradalih osoba. Ukoliko ovoj brojci pribrojimo i 1529 stradalih na prostoru Rame, koji zemljopisno nedvojbeno pripada Hercegovini, dođe se do podatka o 19929 žrtava II. svjetskog rata i porača sa područja Hercegovine, što u postocima iznosi nešto iznad 10 % ukupnog stanovništva.

Najveća stradanja Hrvata katolika zabilježena su u župi Nevesinje. Od 1647 Hrvata, koliko ih je 1940. živjelo na prostoru ove župe, u godinama II. svjetskog rata i porača živote je izgubilo 847 osoba. Što je čak polovica tadašnjeg stanovništva hrvatske nacionalnosti.

Strukturu ubijenih teško je procijeniti. Sa sigurnosti se može kazati da je među ubijenima 81 katolički svećenik i jedna časna sestra. Ukupan broj stradalih civila na temelju šture dokumentacije još uvijek nije moguće kvalitetno prosuditi.

Slična je stvar i s vojnicima. Naime, na temelju dostupnih izvora nemoguće je precizno utvrditi koliki je broj vojnika stradao u borbama, koliki je pogubljen na temelju bilo kakve presude, a kolikom se broju, nakon okončanja rata, gubi svaki trag.

Na temelju dostupnih podataka i svjedočenja očevidaca, ipak, se može izvesti vrlo precizan zaključak. Naime, daleko najveći broj stradanja hercegovačkih Hrvata dogodio se tijekom završnih ratnih operacija 1945. i odmah nakon njih. Mnogobrojni izvori i svjedočenja pokazuju da su masovne grobnice u Sloveniji i bezbrojna stratišta duž Križnih putova smrti zapravo mjesta koja jedina mogu razotkriti tajnu o smrti najvećeg djela od ukupno 19 929 žrtava II. svjetskog rata i porača sa ovog područja.

2. KOMUNISTIČKI ZLOČINI U RATU I PORAČU:

2.1 Zločini nad hrvatskim katoličkim pukom:

Prvi zločini nad hercegovačkim Hrvatima dogodili su se i prije 10. travnja 1941., odnosno proglašenja Nezavisne Države Hrvatske. Naime, odmah nakon 06. travnja 1941. i njemačkog napada na kraljevinu Jugoslaviju četnički su elementi počinili stravične zločine u Ilijima i Čapljini, što je, na žalost, u narednim danima dovelo do odmazdi novoformirane ustaške vlasti.

Prvi partizanski zločini u Hercegovini dogodili su se u prosincu 1942.god. Partizani su tada zauzeli Livno, te pobili sve muškarce koje su uhvatili. Najstrašnije je bilo u selu Priluke, gdje su u samo jednoj noći poubijali preko šezdeset muškaraca. Te zločine počinile su I. dalmatinska i IV.

Crnogorska brigada tzv. NOV. Stanovništvo se tada počelo povlačiti iz livanjskih i duvanjskih sela prema Zapadnoj Hercegovini. Slična sudbina ubrzo je snašla i ostale hercegovačke Hrvate.

Već 1943.god. partizanske jedinice iz Biokova i Imotske krajine prelaze u Hercegovinu te pljačkaju i teroriziraju pučanstvo.

U selu Tihaljina (današnja općina Grude) partizani su zarobili trojicu muškaraca (Vladu Vrdoljaka, Veselka Begića i Ljubu Glibotu) opljačkali ih, a potom ubili i njihova tijela masakrirali. Partizani su pljačkali i rđadnike koji su radili na isušenju Imotsko – Bekijskog polja, a poslije svojih diverzija povlačili su se natrag u biokovska sela pripremajući se za ponovne napade na pučanstvo Zapadne Hercegovine.

Partizani su poharali i planinsko područje između Čvrsnice i Vrana pljačkajući pastire, oduzimajući im blago i hranu.

Želeći uništiti sve hrvatsko i katoličko partizani su ženama iz ovih krajeva ugrijanom metalnim šipkama pržili ruku, ako su imale ucrtan križ ili hrvatski grb.

U ljetu 1944. god stravičan zločin dogodio se u selu Paklinama u duvanjskom kraju. Partizani su tada prvo mučili, zatim pobili 18 seljaka (od toga 3 žene) iz sela Vedašića koji su krenuli u potragu za svojom stokom, prethodno otetom od partizana. Najstariji od njih Ivan Miškić imao je 58 godina, a najmlađi Blaž Bilić samo 18 god.

U selu Aržanu na samoj granici Hercegovine i Dalmacije partizani su mučki pogubili 103 hrvatsku domobranu, tako što su ih žive pobacali u Markoviću jamu.

U siječnju 1945. god partizani su u Posuškom Gracu upali na „silo“ i zarobili petoricu mladića. To su bili Ante Begić Jarčević (1910.), Ivan Grubišić Zlojo (1915.), Ante Grubišić Durešić (1921.), Mate Grubišić Tomić (1922.) i Mate Bašić (1917.). Odveli su ih u Mamiće te ih strijeljali kod mamičkoga groblja.

U zimu 1945. god partizani su upali u kuću Bogdana Miličevića, te odveli njega i njegovog petnaestogodišnjeg sina, te ih uz još jednog Tomića strijeljali na Kočerini.

Komunističke vlasti su nakon završetka rata nastavile sa zločinima započetima u ratu, pogotovo su se obraćunavale sa škiparima, članovima njihovih obitelji i jatacima (Ijudima koji su im donosili hranu, te ostale potrepštine).

Zarobljeni hrvatski vojnici u Širokom Brijegu, 07. veljače 1945.

U jesen 1947. god pripadnici UDBE počinili su stravičan zločin u selu Oklaji pokraj Širokog Brijega. Optuživši ih da surađuju sa neprijateljima narodne vlasti, škiparima, strijeljali su djevojke Ivu Soldo iz Dobrkovića i Šimu Topić iz Oklaja. Robnini su zabranili da ih zakopaju u groblje, te su zakopane ispod jednog drijena. Ovaj zločin počinili su udbashi Lovre Kovačević i Marko Primorac, a pod izravnim zapovjedništvom šefa OZNE, Mirka Praljka.

Jedan od najstravičnijih komunističkih zločina u širokobriješkom kraju dogodio se 23. svibnja 1946. god na Kuljića brigu, gdje je ubijeno petero nevine djece Sliškovića-Kuljića. Pod optužbom da su surađivali sa škiparima komunistički zlikovci predvođeni Mirkom Praljkom, Antonom Primorcem i Markom Knezovićem, strijeljali su četiri djevojke i dječaka. Sve se to dogodilo pred njihovim kućnim pragom na ocigled uplakanih roditelja i rodbine.

1. Ana Slišković (20 god.)
2. Iva - // - (- // -)
3. Mila - // - (19 god.)
4. Zora - // - (17 god.)
5. Ivan - // - (17 god.)

Njihova sestra i rodica Ruža, koja je također bila određena za strijeljanje uspjela je pobjeći. Obitelj je bila izložena maltretiranju i mučenju, iako su i sami zlikovci znali da oni ne znaju gdje je Ruža.

Nakon nekog vremena i ona je uhvaćena i osuđena na višegodišnju robiju.

8. studenog 1947. god. komunisti su počinili stravičan zločin u selu Drinovci. Uhitili su Dragiću Glavaš ženu škipara Ante Glavaša. Mučili su je na razne načine kako bi rekla gdje se nalazi njen muž, što ona uopće nije znala. Tada su okupili mnoštvo naroda ispred crkve u Drinovcima, te je osudili na smrt strijeljanjem. Ubio ju je Petar Marinović Perica pucnjem u zatiljak. Njezin muž Ante ubijen je u blizini Crvenica kod Tomislavgrada.

Na blagdan Sv. Stjepana Prvomučenika, 26. prosinca 1945. god, teško mučeništvo i smrt podnio je Pere Tolić. Naime njega su komunisti presreli na putu za Drinovce te nemilosrdno mučili, probadajući ga noževima, nabijajući mu zdjelu na glavu i udarajući ga sjekicom. Potom su ga ubili i sasjekli sjekicom te ga zakopali u malu rupu.

Nezapamćeno mučenje i ubojstvo dviju Dragica Pavković dogodio se u Izbičnu pokraj Širokog Brijega u kasnu jesen 1947. god. Dragicu, ženu pok. Mile, odvode na Svi Sveti 1947. na crnačke Cerove Doce u Spržića kuću gdje je bio zatvor i tamo je muče sustavno. Svjedoci kažu da su je svih tih zimskih i pre hladnih dana po noći skidali golu i noću je po nekoliko puta poljevali vodom da se voda na njoj mrzla, a naravno, pod svim tim torturama uvijek postavljali pitanja i davali „najblaženije uvjete“ da oda gdje im se nalaze odbjegla braća i ostali škipari. To nisu i doživjeli. Kao majka i žena pokojnika kojega su jednako ubili i kao vjernica i katolkinja nije sebi dopustila da bude izdajica.

Njena suđuga i sumučenica je bila djevojka. Uhićena je da bi odala gdje joj se brat nalazi kao bjegunac-škipar na blagdan Svi Svetih 1947. Nju su odveli u mjesni zatvor u oskvrnjenom Župnom uredu u Izbičnu. Naravno kao mlada i lijepa djevojka da su svi zapamtili da je ušla u zatvor i uhićena sa svim i lijepim bijelim Zubima. Kada je strijeljana, 12. prosinca, nije imala ni jednoga zuba u glavi. Pokopane su na mjestu gdje su strijeljane, u istom grobu, nogama okrenute jedna prema drugoj.

Dragica Pavković, žena Milanova i Dragica Pavković, kćerka Ilijina

Komunističke vlasti žestoko su se obračunavale sa škiparima bivšim hrvatskim vojnicima koji se nisu željeli predati. Jedan od takvih bio je i Benedikt Benko Penavić iz Širokog Brijega. Bio je fakultetski obrazovan i još od gimnazijalnih dana bavio se politikom. Prošao je Bleiburg i Križni put te stigao do Sarajeva. Ne mogavši se pomiriti sa zarobljeništвом bježi iz Sarajeva i dolazi u rodni kraj. Tu se priključuje križarima pod vodstvom Bože Mandića i postaje jedan od glavnih vođa križarskog pokreta. 1947. god biva teško ranjen u okršaju sa komunistima, te je smješten u Vrljića pojatu u selu Bogodolu podno Čabulje. Za njega su se brinuli Jure, Manda i Frano Vrljić. Komunističkim vlastima izdao ih je Pero Čuljak iz Goranaca te je Benko otkriven i ubijen kao i njegovi domaćini. Glava mu je tri dana bila izložena na mostu u središtu Širokog Brijega, a lištički komunisti su se izvijljavali stavljajući mu cigaretu u usta i igrajući kozaračko kolo oko njegove glave.

U Posušju su 12. prosinca 1947. god. na smrt osuđena i strijeljana sedmorica mladića. Presudu je pred okupljenim narodom pročitao Mirko Praljak.

Tad su ubijeni :

1. Ivan Kovačić (1925.)
2. Ivan Bakula (1926.)
3. Ivan Biško (1911.)
4. Jure - // - (1921.)
5. Marijan Bošnjak Marjanica (1915.)
6. Ivan Marić Bili (1909.)
7. Jozo Karamatić Josa (1919.)

U duvanjskom selu Crvenice udbaši su uhitili mladića Petra Karačića i optužili ga da je nosio hranu škiparu Anti Glavašu. Mučili su ga i tražili priznanje no nisu uspjeli. Petar nije želio biti izdajnik i svu krivnju je prebacivao na sebe. Strijeljali su ga ispod kuća u Crvenicama. Tri su puta pucali ali je Petar ostao živ, ubijen je tka kad mu je jedan udbaš opalio metak u čelo.

Godine, 1945. u Crvenicama se dogodio još jedan stravičan zločin nad šestoricom mladića iz Roškog Polja. Oni su zapaljeni u Lešinoj kući, jedan je pokušao pobjeći ali su ga komunisti dočekali te izboli bajonetama. To su bili:

1. Ante Križić (1923.)
2. Mate - // - (1925.)
3. Marijan Jozić (1925.)
4. Ante Ljubas (1910.)
5. Ivan - // - (1926.)
6. Jozo Šapina (1924.)

U Mostaru su 28. listopada 1947. god osuđeni na smrt i strijeljani braća Ante i Stipan Gelo iz sela Ljubuncića kod Livna. Oni su prema lažnom svjedočenju Milke Ćurković optuženi da su ubili njezinu dva ujaka u Ljubunskom lugu. Kasnije se uspostavilo da su ih ubila dvojica četnika, koja su za taj zločin dobila po sedam godina zatvora. Za isto djelo nevin braća Gelo, Hrvati, su osuđeni na smrt. To je bila pravda u komunističkoj Jugoslaviji.

2.2 Ubojstava i progoni hercegovačkih franjevaca:

„Bog ih je stavio na kušnju i našao da su ga dostojni. Primio ih je kao žrtvu paljenicu, za malo muke zadobiše dobra velika“

Komunistička mržnja prema religiji, tj. Katoličkoj Crkvi očitovala se na najgori način baš u Hercegovini. Želeći u potpunosti uništiti Hrvate-katolike na ovim područjima nemilosrdno su se okomili na Crkvu u Hercegovini. Pogotovo su na udaru bili Hercegovački franjevci kao duhovni pastiri katoličkog puka. Oni ne samo da su bili duhovni pastiri, nego su i najzaslužniji za očuvanje hrvatskog identiteta i tradicije među ovim narodom. Komunisti su mislili da će ako unište Crkvu, lakše manipulirati narodom. Od komunističke ruke stradal je 66 fratara Hercegovačke franjevačke provincije, a više stotina prošlo je kroz komunističke tamnlice i mučilišta. Od 66 ubijenih hercegovačkih franjevaca za grobove njih 36 još se ne zna. Prije tri godine pokrenuta je kauza mučeništva »Fra Leo Petrović i 65 subraće«, a generalni postulator Franjevačkog reda fra Luka M. De Rosa imenovan je postulatorom kauze.

Za vrijeme Drugoga svjetskog rata, napose u veljači 1945., komunisti su doslovce počinili masakr nad Hercegovačkom franjevačkom provincijom (ozemlje zapadne Hercegovine, duvanjskoga kraja i Slanoga u Dalmaciji), ubivši joj 66 fratara, bez sudjenja i krivnje, što je trećina od ukupnoga broja ondašnjih hercegovačkih franjevaca. Još se ne zna se grobove njih 35. Drugu su trećinu pojela dugogodišnja uzništva, iz kojih se većina nije niti vratile. Čak je 89 franjevaca osuđeno na 341,5 godina zatvora. Njih je 15 ubijeno i na odsluženju vojnoga roka. Posljednja se trećina Provincije 1945. nalazila izvan hrvatskih područja (Europa, SAD, Kanada, jedan u Kini). Provincija je tako do 1952. godine istrijebljena te nosi tegobnu odrednicu mučeničke provincije. Nakon završetka rata, kada su Hrvati sa svojim svećenicima još ubijani u kolonama smrti, komunisti su zabranjivali rad

sjemeništa, novicijata i studija teologije, ali je broj franjevačkih novaka svejedno rastao izvan svih nadanja, rođivši iz krvi mučenika sjeme pomlatka Crkve u Hrvata.

Već u svibnju 1942. god partizani su upali u župni stan na Kongori te zarobili župnika fra Stjepana Naletilića, rođenog 1907. god na Širokom Brijegu. Prije smrti su ga ispitivali, "sudili" i vjerojatno mučili, a za njegove se kosti ne zna do današnjeg dana. S njim su ubijena još dvojica Hrvata, fra Stjepanov brat Marijan i njegov prijatelj Matija Penavić sa Širokog Brijega. Po svemu sudeći, nakon smaknuća, 25. svibnja, ubaćeni su u provalju zvanu Suho jezero, na planini Ljubuši iznad sela Zaglina u blizini Rilića, u kupreškoj općini.

U jesen 1944. god točnije 30. listopada, pripadnici XII. Hercegovačke divizije su ubacili bombu u župni stan u Međugorju te pritom ubili 74-godišnjeg umirovljenog fratra fra Križana Galića. Ukopan je na groblju Kovačica u Međugorju.

28. srpnja na Humcu je, po nalogu OZNE, uhićen župni vikar i drugi meštar novaka fra Maksimilijan Jurčić (1913.), te odveden u Vrgorac i strijeljan. Posmrtni ostaci pronađeni su mu u masovnoj grobnici u Vrgorcu 2008. god. Pokopan je u studenom 2009. na Širokom Brijegu.

Kao župnika u Čapljinji, partizani su fra Petra Sesara (1895.) koncem siječnja 1945. odveli iz župnog stana u Čapljinji. 2. veljače vratili su ga noću u zvonik, podmetnuli mu strjeljivo u džepove i ubili ga pod izlikom da je bio naoružan. Prema partizanskim izvorima fra Petra Sesara uhitili su pripadnici 4. Splitske brigade. Nakon toga preuzeo ga je major Jovan Andrić, zapovjednik II. brigade KNOJ-a, te odveo na lijevu obalu Neretve. Do danas mu se za grob ne zna.

Stravičan zločin dogodio se 6. veljače u župi Mostarski Gradac. Partizani, pripadnici II. proleterske brigade, kojom je zapovijedao major Bruno Vučetić, su zarobili šestoricu frataru, dva vojnika i jednog civila, naredili im da se skinu do gola te ih sve postrijeljali iznad crkve u Gornjem Gracu.

Tada su ubijeni:

1. fra Augustin Leopold Zubac (1890.), ž. vikar i upravitelj hidrocentrale na rijeci Lištici
2. fra Krešimir Pandžić (1892.), profesor na Širokom Brijegu
3. fra Roland Zlopša (1912.), profesor na Širokom Brijegu
4. fra Zvonko Grubišić (1915.), ž. vikar u Mostarskom Gracu
5. fra Rudo Jurić (1925.), klerik
6. fra Kornelije Sušac (1925.), klerik

Širokobriješka gimnazija - spaljena u veljači 1945.

Već od jeseni 1944. god. partizani pokušavaju ovladati područjem Širokog Brijega, jednim od najčvršćih ustaških uporišta. Malobrojni i slabo naoružani branitelji (HOS, Nijemci i najvećim djelom seoska milicia), dugo su odolijevali žestokim napadima partizanskog pješaštva, topništva i zrakoplovstva.

Svakodnevne borbe vođene su sve do početka veljače 1945., odnosno do dolaska na prilaze Širokom Brijegu i Mostaru VIII dalmatinskog korpusa (zapovjednik general Petar Drapšin, politički komesar pukovnik Boško Šiljegović)

U odlučni udar na Široki Brijeg partizansko je pješaštvo iz sastava 26. divizije (zapovjednik pukovnik Božo Božović, politički komesar Dušan Korać) i 9. divizije (zapovjednik pukovnik Ljubo Truta, politički komesar potpukovnik Andro Kovačević) krenulo uz potporu topništva, tenkova i zrakoplovstva.

Prvi dan općeg napada na Široki Brijeg, 06. veljače 1945., partizani su poduzeli i tenkovski napad, ali su zaustavljeni u uskom Klancu na samom ulazu u Široki Brijeg.

Široki Brijeg, a posebno crkva i samostan, bili su izloženi dvodnevnoj paljbi teškog topništva. Samo je crkva u tim danima pogodena čak 296 puta. U prijepodnevnim satima 07. veljače pripadnici 11. Dalmatinske brigade (zapovjednik major Ivan Guvo) iz sastava 26. divizije zauzeli su crkvu i samostan. Pred njih je izašao fra Borislav Pandžić, te im otvorio samostanska vrata. Ukrzo su partizanski obavještajni oficiri i povjerenici OZNE zarobili 12 frataru te ih počeli ispitivati. Bacili su pred njih sliku Poglavnika i naredili da je pogaze. Fratri su to naravno odbili.

Nakon ispitivanja poubijali su ih u protuavionskom skloništu, jednog po jednog, a potom njihova tijela polili benzinom i zapalili. Sve se to dogodilo u zoni odgovornosti 11. dalmatinske brigade, iste one partizanske postrojbe koju zbog zločina nad ratnim zarobljenicima na Kočevskom rogu u svojim iskazima prozivaju ratni pripadnici te postrojbe Ivan Gugić i Simo Dubajić

Poslije je partizanska propaganda širila neistinu o tome da su fratri pucali na partizane sa crkvenog zvonika, te da su ih poljevali vrelim uljem. Činili su sve kako bi umanjili odjek stravičnog zločina koji su počinili.

Osam frataru iz širokobriješkog samostana sklonilo se zajedno sa đacima i nešto puka u fratarsku hidrocentralu na rijeci Lištici. 8. veljače nakon završetka borbi izašli su da vide što je se oko njih događa, no bivaju zarobljeni. Partizani ih odvode kamionima „via Split“, kako se tada govorilo. Na području Zagvozda pronađena je jedna masovna grobnica, u kojoj su, iz ove skupine franjevaca, pronađeni i identificirani, jedino, posmrtni ostaci fra Melhiora Prlića, dočim se zemnim ostacima ostalih franjevaca i dalje traga.

Zbog nekih razloga Fra Mariofil Sivrić, tadašnji zamjenik gvardijana na Širokom Brijegu, izdvojen je iz te skupine i vjerojatno ubijen oko 10. veljače negdje na području Širokog Brijega. Vrlo je izgledno da se njegovi posmrtni ostaci nalaze u masovnoj grobnici Dubrava u Knešpolju. Sudeći prema najavama iz Vicepostulature postupka mučeništva »Fra Leo Petrović i 65 subraće« kao i medijskim natpisima proces iskapanja i premještanja ove masovne grobnice trebao bi otpočeti uskoro.

Gimnazija, samostan i crkva Uznesenja BDM na Širokom Brijegu, 1936.

Širokobriješki franjevci pobijeni 7. i 8. veljače 1945.god :

1. fra Marko Barbarić-Lesko (1865.), u mirovini na Širokom Brijegu
2. fra Stanko Kraljević (1871.), u mirovini na Širokom Brijegu
3. fra Ivo Slišković (1877.), u mirovini na Širokom Brijegu
4. fra Krsto Kraljević (1895.), u mirovini na Širokom Brijegu
5. fra Arkandeo Nuić (1896.), profesor na Širokom Brijegu
6. fra Dobroslav Šimović (1907.), profesor na Širokom Brijegu
7. fra Borislav Pandžić (1910.), profesor i prvi odgojitelj sjemeništaraca na Širokom Brijegu
8. fra Žarko Leventić (1919.), ž. vikar na Širokom Brijegu
9. fra Viktor Kosir (1924.), klerik
10. fra Stjepan Majić (1925.), klerik
11. fra Ludovik Radoš (1925.), klerik
12. fra Bonifacije Majić (1883.), u mirovini na Širokom Brijegu
13. fra Fabijan Kordić (1890.), časni brat na Širokom Brijegu
14. fra Radoslav Vukšić (1894.), profesor i ravnatelj gimnazije na Širokom Brijegu
15. fra Fabijan Paponja (1897.), profesor i ravnatelj konvikta na Širokom Brijegu
16. fra Andrija Jelčić (1904.), gvardijan i župnik na Širokom Brijegu
17. fra Leonardo Rupčić (1907.), profesor na Širokom Brijegu
18. fra Melhior Prlić (1912.)
19. fra Mariofil Sivrić (1913.), vikar samostana na Širokom Brijegu
20. fra Miljenko Ivankačić (1924.), klerik

Široki Brijeg 50-tih godina

Duhanska stаница

Represivni organi KPJ i partizanskog pokreta kao njenog oružanog djela tih su dana i u ostalim dijelovima Hercegovine svoje zločinačke planove uperene protiv svakog pojedinca koji je promišljao katolički i hrvatski pretvarali u djelo.

U Čitluku je, tako, 9.veljače 1945.god ubijen župnik fra Jakov Križić (1893.), a dan poslije ubijeni su i fra Filip Gašpar (1893.), župnik u Gradnićima i fra Ćiril Ivanković (1877.), umirovljeni fratar.

09.veljače 1945.god. u Drinovcima je uhićen župni vikar fra Slobodan Lončar (1915.), te odveden u Ljubuški i ubijen. U Ljubuškom su partizani još ubili fra Paška Martinaca (1882.), župnog vikara u Veljacima i fra Martina Soptu (1891.) profesora na Bogosloviju u Mostaru.

U Zagvozdu su 13.veljače strijeljani zarobljeni franjevci fra Julijan Kožul (1906.), župnik Veljacima, fra Zdenko Zubac (1911.), župnik u Ružićima, kao i fra Melhior Prlić (1912.), časni brat na Širokom Brijegu, odveden 08. veljače iz franjevačke hidrocentrale.

Nevidiši partizanski zločin dogodio se 11.veljače 1945. god u širokobriješkom selu Izbično. Partizani su tada upali u crkvu u vrijeme održavanja sv.mise, rastjerali su okupljeni puk a fratre pokupili sa oltara. Natovarili su ih streljivom i odveli prema Grabovoj Dragi, gdje su ih i postrijeljali. Tu su ubijeni fra Marko Dragičević (1902.), profesor u gimnaziji na Širokom Brijegu, fra Bono Andačić (1903.), časni brat u Veljacima i fra Nevinko Mandić (1908.), vjeroučitelj u Mostaru.

Nakon zauzimanja Širokog Brijega i stravičnih zločina koje su počinili partizani kreću dalje prema

Mostaru s ciljem da do kraja ispunite svoju nakonu o uništenju hercegovačkih franjevaca i hrvatskog puka.

Kako su se hrvatske oružane snage, po zapovijedi iz Zagreba, povukle iz Mostara partizani bez otpora ulaze u grad 14.veljače 1945.god. Na temelju ranije napravljenih popisa, odmah kreću sa pogubljenjima istaknutih gradana, a među njima su se našao i Provincijal Hercegovačke franjevačke provincije fra Leo Petrović sa svojih šestero subraće. Povjerenik OZNE u 12. hercegovačkoj diviziji Branko-Brana Popadić upao je navečer 14. veljače u franjevački samostan u Mostaru, dao uhiti sedmoricu frata, svezati ih žicom te ih žive baciti u Neretvu. Do danas im se ne zna za grob.

Komunistički prvaci i britanski oficir na vojnom mimohodu u Mostaru u veljači 1945.

To su bili:

1. fra Jozo Bencun (1869.), u mirovini na Širokom Brijegu
2. fra Leo Petrović (1883.), provincijal
3. fra Rafo Prusina (1884.), u mirovini na Čitluku
4. fra Bernardin Smoljan (1884.), u mirovini na Humcu
5. fra Grgo Vasilj (1886.), gvardijan i župnik u Mostaru
6. fra Kažimir Bebek (1901.), župnik u Pločama
7. fra Nenad Venancije Pehar (1910.), profesor na Širokom Brijegu

U noći 20. svibnja 1945.god. partizani su upali u župni stan na Kočerinu. Tu su zatekli fra Valentina Valu Zovku, njegovog nečaka fra Andriju Topića te njihovu sestruru i majku Šimu. Kako je fra Andrija bio bolestan i ležao je na krevetu majka ga je pokušala zaštiti moleći partizane da ga ne ubiju. No zlikovci nisu imali milosti. Nekoliko metaka ispalili su u njega u krevetu, a fra Valentina su na hodniku pokosili rafalom iz automata. Kakav je bio fra Valentin svjedoči to da su u župnom stanu jedanput sjedila dva partizana, a pred stan je došla skupina domobrana tražeći ih. Fra Vale je tada rekao da nije vido nikakve partizane i tako im spasio živote. No, to mu nije pomoglo da nedugo potom bude mučki ubijen od tzv. narodne vlasti samo zato što je bio fratar.

Zahvaljujući dokumentu Općinskog povjerenstva Komunističke partije Jugoslavije za Kočerin, objavljenom u glasilu STOPAMA POBIJENIH, danas su nam u potpunosti poznati detalji oko zločina koji su pripadnici KNOJ-a počinili nad nedužnim fratrima na Kočerinu. U svome izvješću Sreskom komitetu u Mostaru, koje je potpisao izvjesni Danilo Pecej, nakon što zaključuje da se situacija na ovom terenu pogoršala i da je milicija potpuno beskorisna, piše: »Povodom svega ovoga, na ovaj teren je došao drugi bataljon narodne odbrane, čijemu je štabu ovo povjereništvo kao i sekretar ove opštine iznio stav frata u samom Kočerинu kao i njihov reakcionerski stav, na osnovu čega je navedeni bataljon likvidirao ove reakcionare pod kamuflažom neprijatelja/ustaško-četničkih bandi. Prema našem uviđanju kod naroda vlada veliko ozalošćenje, mada je kroz narod prosvirano da su to učinile ustaško-četničke bande... Po ovoj tački uzeti su zadatci: da se održi zbor na sahrani ovih bandita, preko kojega će se ukazati narodu na zlodjela ustaško-četničkih bandi, kao i preko daljih konferencijskih ukazivati na reakcionarski posao, raskrinkavati ih, te na osnovu kojih će se dokumenata govoriti o bratstvu i jedinstvu...«

Provincijal fra Leo Petrović

3. TABELARNI PRIKAZ STRADANJA HERCEGOVAČKIH HRVATA:

Prema prikupljenim, ali još uvijek nepotpunim podatcima, u nekoliko tablica priložit ću statistike žrtava Drugog svjetskog rata i porača po katoličkim župama u Hercegovini.
Mostar

Tabelarni prikaz stradanja hercegovačkih Hrvata po župama

4. ZAKLJUČAK

Već sama izučavanja temeljnih ideoloških poruka poznatih komunističkih teoretičara iz sredine XIX. stoljeća pružaju nam mogućnost donošenja zaključka kako je još u tim njihovim političkim porukama nedvosmisleno sažet poziv na neslobodu, nasilje i institucionalni zločin. Ove su poruke prepoznate u građanskim, a poglavito u katoličkim redovima, unutar hrvatskog naroda još početkom XX. stoljeća. Oktobarska komunistička revolucija u Rusiji, kao i tamošnja lenjinističko-boljševička primjena marksizma u praksi, pokazali su svu svirepost komunizma čiju su cijenu glavom platili milijuni neistomišljenika. Ta je ideologija, prema mišljenju današnjih povjesničara, svojom brutalnošću odgovorna za najviše ljudskih žrtava u čitavoj povijesti. Komunistički ustank na području Nezavisne Države Hrvatske svojim je ukupnim razvojem pokazivao kako se stvari odvijaju prema dobro poznatoj Staljinovoj matrici. U prvo vrijeme ustanka na čelu kojeg je bio Josip Broz Tito partizanski general je bio u polju veliku plularan. U komunističkoj partizanskoj vojski su postupali neistomišljeni i slavni.

pokret je bio u ruke pluralisti. Uz komuniste, partizani su prislušnici pojedinih različitih svjetonazora. Ono što ih je vezivalo bila je borba protiv fašizma. Međutim, tijekom ratnih godina komunisti su postupno vršili čistke, te su na sva ključna mesta u partizanskom pokretu i drugim represivnim organima doveli sebi odane, uglavnom protuhrvatski nastrojene, pojedince. Tako je partizanski pokret pretvoren u oružanu silu Komunističke partije Jugoslavije, koja će odigrati presudnu ulogu u obnovi Jugoslavije i dolasku komunista na vlast. Jako dobar primjer ovakve politike jugoslavenskih komunista svakako je VIII dalmatinski korpus, postrojba u čijoj su se zoni odgovornosti u Hercegovini dogodili stravični zločini nad civilnim pučanstvom i hercegovačkim franjevcima. I unatoč činjenici da je riječ o postrojbi koja je u velikoj većini bila popunjena hrvatskim pukom na njenom je čelu bio general Petar Drapšin, Srbin iz Bečeja. Uz Drapšinu, dužnost političkog komesara, drugu po važnosti ulogu u štabu korpusa, obnašao je pukovnik Boško Šiljegović, Srbin iz Bosanske Dubice. Potpuno je ista situacija i sa 26. divizijom, postrojbom koja je sa svoje tri brigade opsjedala Široki Brijeg 06. i 07. veljače 1945. Na čelu ove divizije bio je pukovnik Božo Božović, Crnogorac iz Podgorice a njegova desna ruka bio je politički komesar Dušan Korač, Srbin iz Kraljeva. Slična je situacija bila i sa štabovima ostalih divizija, kao i dobrog dijela podređenih im brigada. Na čelu zloglasne OZNE za BiH početkom 1945. bio je bosanski Srbin Uglješa Kojadinović, dok je dužnost ključnog „Rankovićeva čovjeka“ u OZNI za Hercegovinu obnašao Radovan Šakota, Srbin iz Čapljine. Potpuno ista situacija bila je i u svim postrojbama 29. hercegovačke divizije, kojom je zapovijedao Vlado Šegrt, Srbin iz Trebinja, kao i sa III. Brigadom KNOJ-a na čijem je čelu bio Jovan Andrić, Srbin iz Bileće. Kad se ovome doda podatak da je i na čelu Oblasnog komiteta KPJ za Hercegovinu bio Srbin Vaso Miskin-Crni onda bez pretjerivanja možemo kazati da su na svim ključnim političkim, zapovjednim, obaveštajnim i represivnim pozicijama komunističkog sustava u vrijeme zločina nad hercegovačkim hrvatima bili etnički Srbi. Isključivu odgovornost za ove monstruozne zločine, nedvojbeno, ima Komunistička partija Jugoslavije i njen generalni sekretar Josip Broz Tito. Zločine nad katoličkim pukom u Hercegovini, pa tako i nad hercegovačkim franjevcima, treba promatrati kao oblik komunističke represije uperene protiv klasnih i ideoloških neprijatelja, što je za komuniste bio svatko tko nije želio prihvati komunizam i komunističku Jugoslaviju. Ovi komunistički zločini brižno su planirani i pripremljeni u komunističkim strukturama a njihovo izvršavanje, nedvojbeno, povjерeno je najodanijim komunistima, o čemu je u javnosti svjedočio Simo Dubajić. Komunističko izvješće iz svibnja 1945., koje iz Kočerina u Mostar šalje izvjesni Danilo Pecelj, dragocjen je dokaz ispravnosti teze o planiranom zločinu. I danas, skoro sedam desetljeća kasnije, određena središta političke moći nastoje da se o ovoj temi ne govoriti. Uz svakodnevna retorička zalaganja tipa „sve zločine treba rasvijetliti i zločince kazniti“ niti jedan komunistički zločin nije procesuiran. Međutim, i unatoč takvoj nebrizi „postkomunističkog“ sustava, hrvatski puk Hercegovine čuva uspomenu na svoju nevinu pobijenu subraču. Većina naseljenih mjesto u općini Široki Brijeg danas ima podignute spomenike u spomen na one čije su kosti razasute od Bleiburga do Strumice.

Molitva na grobu ubijenih franjevaca, 07. veljače 2010.

Posebno mjesto u srcima hercegovačkog, a napose širokobriješkog, puka osigurano je za nevino stradalih 66-hercegovačkih franjevačkih mučenika. I u vrijeme brutalne komunističke represije katolički hrvatski puk je krišom odlazio na njihove grobove, ili poznata mjesta stradanja. Uz krišom zapaljenu svijeću molilo se za njih, koji samo zbog svoje vjere u Boga i pripadnosti svome hrvatskom narodu mučenički okončaše svoje živote.

5. LITERATURA:

1. Slavko Grubišić: NAD PONOROM PAKLA-Svjedočanstvo o komunističkim zločinima, HDPZ, Zagreb, 2000.
2. fra Ante Marić, Tragom ubijenih hercegovačkih fratara, Povjerenstvo za pripremu kauze mučenika, Mostar, 2007.
3. prof.dr.fra Andrija Nikić: Stradanja hrvatskog naroda u Hercegovini(1941.-1945.), Ministarstvo prosvijete, znanosti, kulture i športa ŽZH, MH Ogranak Posušje, Široki Brijeg-Posušje, 2009.
4. Karlo Rotim: Žrtvoslov Širokog Brijega, Mostar, 2000.
5. Stopama pobijenih: Glasilo Vicepostulature postupka mučeništva »Fra Leo Petrović i 65 subraće«, broj 1.- 4., Humac, 2008.-2010.
6. Mate Šalov, Četvrtu splitsku brigada, Split, 1980.
7. <http://kravipleskomunista.blog.hr/>
8. <http://www.pobijeni.info/>
9. <http://www.ibzicno.info/>

KRVAVI PLES KOMUNISTA

19.02.2009., četvrtak

1992 hercegovačkih Hrvata stradalo od komunističke ruke

Ukupna stradanja hrvatskog puka u Hercegovini temu su koja ni danas, na žalost, nije vrednovana niti istražena na kvalitetan način. Razumljivo je da se u vrijeme postojanja komunističke Jugoslavije o ovoj temi nije smjelo niti razgovarati. Od nestanka te tvorevine skoro će biti dva puna desetljeća. Međutim, povjesničari, ali i hrvatske političke elite u BiH, nisu se u ovome razdoblju udostojali ozbiljnije uhvatiti u koštač sa ovom problematikom. Iznimka je, dakako, desetogodišnje razdoblje između nestanka Jugoslavije i 2000. godine. U tom su razdoblju, i unatoč ratu, u Republici Hrvatskoj puhalo vjetrovi puno drugaćiji od ovih današnjih.

Takva politička klima omogućila je i djelovanje Saborskog odbora za utvrđivanje žrtava II. svjetskog rata i porača. Međutim, posljednjih osam godina, odnosno od dolaska na vlast Mesić-Račanove koalicije, unutar hrvatskog naroda ponovo je o ovoj temi zavladala štunjna. S vremenom na vrijeme o ovoj temi progovorili bi određeni pojedinci i skupine. Međutim, sve je to nedostatno za ozbiljniju istraživački pristup jednoj ovako složenoj temi.

Među Hrvatima u BiH ovoj se temi, pogotovo, nije ozbiljnije pristupalo. Za sve pozitivno što je po ovom pitanju učinjeno među Hrvatima u BiH treba Zahvaliti isključivo katoličkim svećenicima koji su marljivo bilježili i publicirali svaki podatak, kao i nekolicini vrijednih kroničara koji su ovu temu obrađivali.

Zahvaljujući spomenutima, danas postoje kakvi takvi podaci o stradanjima hrvatskog puka iz Hercegovine u spomenutom ratdoblju.

Nepotpuni statistički podatci izgledaju kako slijedi u tabelarnom prikazu.

Mostar

Red. br.	Župa	Broja stradalih
1.	Blagaj	204
2.	Drežnica	149
3.	Goranci	200
4.	Grabovica	145
5.	Kruševo	166
6.	Mostar	500
7.	Polog	69
8.	Potoci	218
Ukupno		1651

Široki Brijeg

Red. br.	Župa	Broja stradalih
1.	Buhovo	66
2.	Crač	127
3.	Gradac Mostarski	256
4.	Izbićno	96
5.	Jare	107
6.	Kočerin	413
7.	Ljuti Dolac	160
8.	Rasno	177
	Široki Brijeg	784
Ukupno		2186

Ljubuški

Red. br.	Župa	Broja stradalih
1.	Grilevići	169
2.	Humac	917
3.	Klobuk	136
4.	Studenci	261
5.	Šipovača - Vojnići	160
6.	Veljaci	328
7.	Vitina	237
	Ukupno	2208

Grude

Red. br.	Župa	Broja stradalih
1.	Drinovci	240
2.	Gorica	237
3.	Grude	250
4.	Ledinac	145
5.	Ružići	104
6.	Tihaljina	249
8.	Raskrižje (Čerov Dolac)	72
	Ukupno	1297

Posušje

Red. br.	Župa	Broja stradalih
1.	Gradac Posuški	130
2.	Posušje	453
3.	Rakitno	370
4.	Sutina	123
5.	Vinjani	32
6.	Vr	97
7.	Zagore	61
	Ukupno	1266

Čitluk

Red. br.	Župa	Broja stradalih
1.	Čerin	478
2.	Čitluk	226

< veljača, 2009	>
P	U
S	C
Č	P
S	N

1
2 3 4 5 6 7 8
9 10 11 12 13 14 15
16 17 18 19 20 21 22
23 24 25 26 27 28

Kolovoz 2010 (2)
Srpanj 2010 (17)
Lipanj 2010 (9)
Svibanj 2010 (10)
Travanj 2010 (2)
Ožujak 2010 (1)
Veljača 2010 (7)
Siječanj 2010 (2)
Ubruar 2009 (1)
Svibanj 2009 (2)
Travanj 2009 (3)
Ožujak 2009 (6)
Veljača 2009 (2)
Siječanj 2009 (4)
Prosinac 2008 (4)
Veljača 2008 (2)
Svibanj 2005 (5)
Veljača 2005 (2)

IGRE.hr

Najnovije igre Najigranje igre

IQ lopata Mišem naciljajte i klikom...

Izbjevanje dizala Predite sve etape u određenom...

Vožnja žicarom Upravljajte kabinom žicare...

Games igre

Komentarj On/Off

Pobijeni franjevc - članci i analize

[Pobijeni.info](#)

[Stopama pobijenih I](#)

[Stopama pobijenih II](#)

[Postupak mučeništva](#)

[Fra Ante Marić - Tragom Ubijenih Hercegovačkih Fratara](#)

[Fra Bazilije Pandžić - 50. godišnjica Širokobrijeških mučenika](#)

[Milan Ilinić, Operacija Široki Brijeg](#)

[Partizanske postrojbe u mostarskoj operaciji](#)

[11.dalmatinska partizanska brigada](#)

[Josip Hećimović Nikšić - Krvavi tragovi Josipa F. Broza Tita](#)

[Goran Jurišić - Titov "antifašizam" u svjetlu britanskih dokumenata](#)

[Partizanski zločini nad katoličkim svećenicima u Hercegovini - Facebook grupa](#)

Svjedocenja i izjave - audio zapisi

[Ivana Dobroslav Begić - svjedocanstvo o partizanskim zločinima na Širokom Brijegu](#)

3.	Gradina (Krehin Gradac)	213
4.	Gradnici	156
5.	Medugorje	368
6.	Ploče (Slipčići, Tepčići)	229
	Ukupno	1670

Čapljina

Red. br.	Župa	Broja stradalih
1.	Čapljina	362
2.	Čeljevo	227
3.	Draćevo	271
4.	Gabela	108
5.	Gabela Polje	68
6.	Gorica - Struge	64
	Ukupno	1100

Stolac

Red. br.	Župa	Broja stradalih
1.	Aladinčić	300
2.	Domanovići	282
3.	Hrasno	546
4.	Prenj	152
5.	Rotimlja	322
6.	Stjepan Krst	220
7.	Stolac	650
	Ukupno	2472

Nevesinje

Red. br.	Župa	Broja stradalih
1.	Glavatičovo	65
2.	Nevesinje	847
	Ukupno	912

Neum

Red. br.	Župa	Broja stradalih
1.	Gradač	174
2.	Neum	89
3.	Hutovo	194
	Ukupno	457

Tomislavgrad

Svjedočenje fra Marka Dragicevica o partizanskim zločinima na Širokom Brijegu 1. dio

Svjedočenje fra Marka Dragicevica o partizanskim zločinima na Širokom Brijegu 2. dio

Izjava fra Vendelinu Karacicu o partizanskom kulturocidu na Širokom Brijegu

Zanimljive poveznice

Hrvati u BiH - knjige i raščlame

Ivan Zlopaša, Politička sudbina Hrvata u BiH

Benjamin Tolić, Javno.hr

Tomislav Jonjić

Miljenko Stojić

Zvonimir Despot

Društvo za obilježavanje grobišta ratnih i poratnih žrtava

Glasilo Politički zatvorenik

Herceg-Bosna

HRsvijet

Hrvatsko kulturno vijeće

Hrvatski intelektualni zbor BiH

Hrvatski fokus

Komunistički zločini u Hercegovini - maturski rad Marka Barbarića

037912

Pošalji mail autoru bloga!

Red. br.	Župa	Broja stradalih
1.	Bukovica	254
2.	Kongora	135
3.	Prisoje	110
4.	Rosko polje	169
5.	Seonica	159
6.	Šuica	176
7.	Tomislavgrad	595
8.	Vinica	92
9.	Rašeljke	52
	Ukupno	1742

Jablanica

Red. br.	Župa	Broja stradalih
1.	Jablanica	53
2.		
	Ukupno	53

Konjic

Red. br.	Župa	Broja stradalih
1.	Konjic	570
	Ukupno	570

Trebinje

Red. br.	Župa	Broja stradalih
1.	Trebinje	58
	Ukupno	58

Ravno

Red. br.	Župa	Broja stradalih
1.	Ravno	390
2.	Trebinja	223
	Ukupno	613

Rama - Prozor

Total visitors

—

14072 visitors
from 64 countries

Upgrade to Premium

Get Widget ↗

1.	Borova ravan	2
2.	Borovnica	11
3.	Blace	4
4.	Dobroša	17
5.	Družnovići	9
6.	Gmuči	30
7.	Gonica	19
8.	Višnjani	42
9.	Gračanica	2
10.	Grevići	2
11.	Hudutsko	20
12.	Jaklići	70
13.	Kosne luke	1
14.	Kopčići	18
15.	Kovačev polje	19
16.	Kutani	14
17.	Lapsunj	10
18.	Lug	34
19.	Ljubunci	13
20.	Meopotocije	11
21.	Mlusa	16
22.	Ometala	9
23.	Paljike	11
24.	Ploča	44
25.	Podbor	44
26.	Prozor	31
27.	Ravnica	1
28.	Ripci	26
29.	Rumboci	169
30.	Slatina	1
31.	Doljani	83
32.	Savčići	38
33.	Risovac	37
34.	Škrobućani	16
35.	Šćipe	35
36.	Sčit	21
37.	Serovina	18
38.	Slimac	5
39.	Toščanica	3
40.	Tniščani	10
41.	Ustrrama	13
42.	Trebišćevo	11
43.	Uzdol	134
44.	Varvara	28
45.	Orašac	118
46.	Proslap	155
47.	Maglice	26
48.	Donja Vast	5
49.	Ivanci	8
50.	Gornji Krančići	17
51.	Pajići	21
52.	Parcani	1
53.	Zvirnjača	28
54.	Zlopolje	9
Ukupno		1529

Kad se ovome pridoda župa Grabovica (Duvanjski dekanat) sa ukupno 145 stradalnika dolazi se do podatka da je sa područja Hercegovine, koji pripada Mostarsko-duvanjskoj biskupiji, tijekom II. svjetskog rata i porača, prema nepotpunim podacima, stradalo 18 400 stradalih osoba. Ukoliko ovoj brojci pribrojimo i 1529 stradalih na prostoru Rame, koji zemljopisno nedvojbeno pripada Hercegovini, dođe se do podatka o 19929 žrtava II. svjetskog rata i porača sa područja Hercegovine, što u postocima iznosi nešto iznad 10 %.

Najveća stradanja Hrvata katolika zabilježena su u župi Nevesinje. Od 1647 Hrvata, koliko ih je 1940. živjelo na prostoru ove župe, u godinama II. svjetskog rata i porača živote je izgubilo 847 osoba. Što je čak polovica tadašnjeg stanovništva hrvatske nacionalnosti.

Strukturu ubijenih teško je procijeniti. Sa sigurnosti se može kazati da je među ubijenima 81 katolički svećenik i jedna časna sestra. Ukupan broj stradalih civila na temelju šture dokumentacije nije moguće kvalitetno prosuditi.

Slična je stvar i s vojnicima.

Naime, na temelju dostupnih izvora nemoguće je precizno utvrditi koliki je broj vojnika stradao u borbama, koliki je pogubljen na temelju bilo kakve presude, a kolikom se broju, nakon okončanja rata, gubi svaki trag.

Na temelju dostupnih podataka i svjedočenja očevideca, ipak, se može izvesti vrlo precizan zaključak. Naime, daleko najveći broj stradanja hercegovačkih Hrvata dogodio tijekom završnih ratnih operacija 1945. i odmah nakon njih.

Mnogobrojni izvori i svjedočenja pokazuju da su masovne grobnice u Sloveniji i bezbrojna stratišta duž Križnih putova smrти zapravo mjesta koja jedina mogu razotkriti tajnu o smrti najvećeg djela od ukupno 19 784 žrtava II. svjetskog rata i porača sa ovog područja.

Međutim, ne otkriva li i ovaj zaključak stvarne razloge zavjeta šutnje koji o ovoj temi vlada skoro sedam desetljeća ??

Korištena literatura:

- Provincijalat hercegovačkih franjevaca: Hrvatske žrtve rata u Hercegovini, Mostar, svibanj 1995.,
- Fra Andrija Nikić: Stradanje Hrvata Hercegovine, Mostar, 1998.,
- Franjevačka galerija i Muzej Široki Brijeg: Imenik boli i ponosa, Široki Brijeg, 1999.,
- Ivan Alilović: Krizni put i raspuci hrvatskih daka, studenata i intelektualaca iz Hercegovine, Zagreb, 1999.,
- Karlo Rotim: Žrtvoslov Širokog Brijega u Drugom svjetskom ratu i poraču, Mostar, 2000.
- Humski zbornik V - Stradanje Hrvata tijekom Drugog svjetskog rata i porača u istočnoj Hercegovini, Zagreb, 2001.
- www.rama-prozor.info

- 08:50 - Komentari (6) - Isprintaj - #

07.02.2009., subota

OBLJETNICA POGUBLJENJA HERCEGOVAČKIH FRANJEVACA, Široki Brijeg, 7. veljače 2009.

Poražena je smrt njihovim mučeništvom